

НОВІТНЄ ВИДАННЯ ТВОРІВ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Стефанік В. Зібрання творів: У 3 т., 4 кн. / Редкол.: С. І. Хороб (голова) та ін. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2020.

У статті здійснено огляд тритомного (у чотирьох книгах) ювілейного видання творів українського письменника Василя Стефаніка. Констатовано, що зібрані у виданні листи, художні твори (новели, оповідання, поезії в прозі), переклади творів письменника слов'янськими, романо-германськими, а також китайською мовами (що в різний час були надруковані за кордоном і в Україні як відомими, так і маловідомими видавництвами), репринтні видання прижиттєво опублікованих збірок «Синя книжечка» (1899), «Камінний хрест» (1900) «Дорога» (1901), «Моє слово» (1905), «Земля» (1926), «Твори» (1933). Систематизовані в томах матеріали виражають постать Василя Стефаніка – талановитого письменника-модерніста, громадського діяча, особистості з вразливою душею і багатим внутрішнім світом.

Ключові слова: проза, модерніст, переклад, епістолярій, національна своєрідність.

THE LATEST EDITION OF THE WORKS OF VASYL STEFANYK

The article reviewed a three-volume (in four books) anniversary edition of the works of Ukrainian writer Vasyl Stefanyk. It was stated that the collection included letters, works of art (short stories, stories, poetry in prose), translations of the writer's works in Slavic, Romano-Germanic, as well as Chinese languages, which had been published at different times abroad and in Ukraine in well-known, and little-known publishers, reprinted editions of the lifetime published collections "Blue Book" (1899), "Stone Cross" (1900), "Road" (1901), "My Word" (1905), "Earth" (1926), "Works" (1933). The materials, systematized in volumes, shown the figure of Vasyl Stefanyk as a talented modernist writer, public figure, a person with a vulnerable soul and a rich inner world.

Key words: prose, modernist, translation, epistolary, national originality.

Зазвичай рецензую праці літературознавчого спрямування. Але пропустити цю подію (а це подія!) сьогочасного літературно-мистецького життя України не могла, адже такі потужні проекти, як чотирикнижка творів В. Стефаніка, в сучасному культурно-видавничому просторі (в силу фінансових та інших труднощів), на жаль, є нечастими, і готуються головню до ювілею письменників, що засвідчують зібрання творів Т. Шевченка, Лесі Українки. У підготовці рецензії спрацював ще й емоційний чинник: так буває, коли отримуєш важливу для тебе річ і невідомо радієш можливості «спілкування» з книжкою. Утішена такому подарунку від професора С. Хороба, голови редакційної колегії цього видання творів В. Стефаніка, професора, завідувача кафедри української літератури Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаніка.

З огляду на масштабність цього проекту, вважаю, що найприйнятніше аналізувати кожен том і книгу окремо. Так том 1, книга 1 (676 с.; іл.; упорядкування, примітки, пояснення слів та післямова Р. Піхманця) містить автобіографії та автобіографічні твори, поезії в прозі, новели, публіцистичні та літературно-критичні статті. Важливо, що сюди потрапили й інші редакції та варіанти творів В. Стефаніка, а також його незакінчені твори – це той цінний текстовий матеріал, що допоможе дослідникам (літературознавцям, мовознавцям, текстологам та ін.), студентській молоді, всім шанувальникам доробку В. Стефаніка доступитися до його творчої

лабораторії, досягнути специфіку презентації у прозі художніх образів, з'ясувати національну самобутність, поетикальні особливості його доробку, поміркувати про нереалізовані плани письменника. Окремим текстовим фрагментом в першій книзі першого тому долучено додатки – головні це промови на ювілеях, літературних вечорах тощо, які по суті доповнюють образ В. Стефаника, письменника і громадського діяча, увиразнюють його погляди на літературу.

Важливим доповненням до погрупованого й систематизованого матеріалу є тематично близькі матеріали – подані, наприклад, до автобіографій та автобіографічних творів додатки – «Василь Стефаник» (Спроба біографії) Ю. Гаморака, «Юрій Морачевський, його батьки, його приятель» Ю. Клинового. Такі матеріали є цінним доповненням до багатоаспектного розуміння долі й творчості В. Стефаника. Окремо слід сказати про ґрунтовну післямову відомого дослідника й популяризатора творчості письменника Р. Піхманця «Метафізика крові», де представлено багаторічні спостереження літературознавця над специфікою творів В. Стефаника, зокрема, йдеться про міфологічну основу художнього мислення прозаїка, про архетип, що «утримує в собі...душевну енергію попередніх поколінь» [т. 1, кн. 1, с. 578], про архетипний образ долі як основу внутрішньої форми Стефаникових творів, про символи (дерева, птаха тощо), характеристика яких, на переконання дослідника, збагачує «силове поле» творчого доробку письменника, дає змогу з'ясувати чимало «темних місць» у ньому.

Узагальнюючи, дослідник підкреслює, що «концептуальний засновок чи смислове осердя художньої думки письменника виникли на основі психічних матриць, отриманих, образно кажучи, як духовне віно від а) природи і всього людства, б) української нації та в) роду Басарабів, з якого походили Стефаники» [т. 1, кн. 1, с. 578]. Післямова Р. Піхманця зорієнтовує не лише пересічного читача, а й філолога на уважне прочитання і перепрочитання складних, по-модерністично вишуканих творів письменника-покутянина; міні-розвідка дослідника – перевірений часом (адже Р. Піхманець – автор численних праць про В. Стефаника та «Покутську трійцю») кут бачення новелістики В. Стефаника від досвідченого фахівця-літературознавця.

Том 1, книга 2 (600 с.; іл.; упорядкування, примітки і післямова Є. Барана) містить листи, зібрані з попередніх видань творів В. Стефаника, а також із журналів та наукових збірників, представлений тут і недрукований епістолярій, що зберігається в архіві Мотрі Стефаник (невістки К. Стефаника) у Львові та листи з Центрального державного історичного архіву у Львові (частина листів із цього архіву залишаються ще не розшифрованими). Окремий блок складають листи В. Стефаника за тритомним дослідженням Р. Горака «Василь Стефаник» (Львів: Априорі, 2015-2017). Усього зібрано в книзі 456 листів і фрагментів листування.

Хронологічні покажчики листів (їх два, позаяк два блоки листів) надають зібраному матеріалу структурованості. Редколегія намагалася охопити якомога більше доступного епістолярного матеріалу, проте ця ділянка документів про життєтворчість письменника потребує доопрацювання і відкрита для доповнень. У післямові «Василь Стефаник: “Моя література в моїх листах”» Є. Баран описує довгий шлях листів В. Стефаника до українського читача, пояснює причини їх тривалого замовчування і сподівається, що наступне ювілейне чи й академічне видання змінить ситуацію, і всі листи будуть зв'язані з рукописами, що зберігаються в Інституті літератури імені Тараса Шевченка НАН України, можливо, знайдуться листи, які знаходяться в колекціонерів.

Том 2 (680 с.; іл.; упорядкування С. Хороба) знайомить чи не весь світ із прозою В. Стефаника, адже тут під єдиною обкладинкою зібрані переклади творів письменника польською, болгарською, чеською, російською, словацькою, хорватською, англійською, німецькою, французькою, португальською, іспанською, китайською мовами. Редакційна колегія тому здійснила потужну й сумлінну роботу, адже опубліковані в цьому томі переклади творів В. Стефаника в різний час були надруковані за кордоном і в Україні як відомими, так і малознаними видавництвами.

Тут подано лише окремі новели прозаїка в іномовній інтерпретації від початку ХХ століття до початку ХХІ століття. Післямова «Василь Стефаник у транслатологічних вимірах» С. Хороба вибудована у двох напрямках: у ній ідеться про В. Стефаніка-перекладача і про твори В. Стефаніка в іномовній інтерпретації. Цей матеріал цікавий, змістовний, інформативний, містить чимало проблемно-змістових вузлів, що спонукають до роздумів, скеровують до пошуку. С. Хороб зауважив на складнощях перекладу творів покутянина: ідеться не лише про діалекти у його творах, а найперше про вміння перекладача заглибитися до світоглядних і психологічних основ художнього мислення Василя Стефаніка, до психологічних засад його епічного творення, до з'ясування суспільно-історичних, національно-духовних обставин, що народжували його новели, оповідання чи поезії в прозі. С. Хороб слушно акцентує і на акті творчості самого перекладача: «Завдяки цьому проза українського автора неодмінно мусить набувати нових, досі не характерних для її оригіналу рис, стаючи в такий спосіб явищем уже не лише національної української літератури, а й інонаціонального письменства та культури, які сприймають і оцінюють його в світі їх досвіду» [т. 2, с.637-638].

Знайомство з томом 3 (812 с.; упорядкування Р. Піхмаанця та І. Юрчук) чотирикнижжя по-особливому трепетне (даруйте за відступ від наукового стилю), адже його складають репринтні видання прижиттєвих збірок прози В. Стефаніка «Синя книжечка» (Чернівці, 1899), «Камінний хрест» (Львів, 1900) «Дорога» (Львів, 1901), «Моє слово» (Львів, 1905), «Земля» (Львів, 1926), «Твори» (Львів, 1933). Збереження кольорів обкладинок, вихідних видавничих даних та авторських редакцій текстів надають цьому тому особливого шарму, ніби несуть понад столітній дух часу письменника. Ті дослідники, хто знають ціну праці у фондах стародруків, рідкісної книги чи рукописних відділах бібліотек, хто найперше на чуттєвому рівні вміє долучатися до стихії слова й енергетики письменника через посередництво матеріалів із далекого минулого, складуть справжню вартість третьому тому – своєрідній родзинці видання. Цей том, на моє переконання, буде корисним не лише для мовознавців та істориків літератури, а й видавців, котрих цікавить історія видавничої справи в Україні.

Видання творів письменника, як відомо, обов'язково має супроводжуватися примітками. У рецензованому чотирикнижжі – це міні-екциклопедія, вектор осмислення представленого в кожному томі матеріалу з численними датами, прізвищами, назвами творів, фактами літературного, громадського, суспільного життя України та світу. Додам, що ілюстрації – численні фотодокументи, копії рукописів, листів, листівок, обкладинок книг оригінальних творів В. Стефаніка та перекладів різними мовами – усе представлено якісно як із друкарсько-видавничого боку, так і з огляду на змістове наповнення. Справжню ціну цим матеріалам чи не найбільше знають ті, хто був причетний до їх збирання, копіювання, відновлення (коригування тональності, чіткості зображення тощо), адже матеріали рідкісні, мають давнє погодження, тому й вимагали фаховості та особливої ретельності у підготовці до друку.

«Для широкого кола читачів», «для шанувальників української літератури» – так зауважено в лаконічних анотаціях до томів. Безперечно, це так, але чи не найбільше потішається цьому багатотомному виданню науковці, вітаючи з успішним завершенням цього потужного багаторічного проекту професорсько-викладацький склад Прикарпатського університету імені Василя Стефаніка, що у такий шляхетний спосіб до 150-річчя з дня народження склав подяку своєму патроніві за його невтомну працю.

Лариса Горболіс,

доктор філологічних наук,

професор кафедри української мови і літератури

Сумського державного педагогічного

університету імені А.С.Макаренка

